

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/181/2022
Identifikačné číslo spisu:	1315224968
Dátum vydania rozhodnutia:	29.05.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Peter Melicher
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1315224968.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu U. P. G., narodeného XX. L. XXXX, V., E. XX, zastúpeného advokátskou kanceláriou BARKOCI law firm, s. r. o., Bratislava, Námestie slobody 28, proti žalovanému P. G., narodenému XX. L. XXXX, V., E. XX, zastúpenému JUDr. Radovan Repa, advokát, s. r. o., Bratislava, Záhradnícka 16514/60, o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, vedenom na Okresnom súde Bratislava III (v súčasnosti Mestský súd Bratislava IV) pod sp. zn. 11C/725/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 27. októbra 2021 č. k. 15Co/129/2020 - 773, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 27. októbra 2021 č. k. 15Co/129/2020 - 773 z r u š u j e a v e c mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Bratislava III (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 25. marca 2020 č. k. 11C/725/2015-573 rozhodol nasledovne: I. návrh žalovaného na prerušenie konania do právoplatného skončenia konaní vedených Okresným súdom Bratislava III. pod sp. zn. 12C/245/2014 a sp. zn. 12C/339/2014, zamietol; II. žalobu v časti uloženia povinnosti žalovanému písomne sa ospravedlniť žalobcovi zamietol; III. uložil žalovanému povinnosť nahradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu v sume 18.000 eur, v lehote troch dní od právoplatnosti rozsudku; IV. žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania.

Žalobca odôvodnil nárok tým, že je otcom žalovaného a jeho matka zomrela násilnou smrťou v dôsledku úmyselného trestného činu žalovaného. K uvedenému trestnému činu došlo v časovej súvislosti s konaním vedeným pod sp. zn. 12C/339/2014, v ktorom sa matka žalobcu domáhala vrátenia daru, a to nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v V., E. č. XX. Bol jej jediným synom, s matkou mali veľmi dobré vzťahy, denne sa stretávali, poskytoval jej všestrannú pomoc, opateru i finančnú, doprevádzal ju na potrebné lekárske vyšetrenia, pričom dom, v ktorom jeho matka bývala, bol zrekonštruovaný z jeho finančných prostriedkov. Jeho bydlisko a bydlisko jeho matky sa nachádzali v tesnej blízkosti, čo im umožňovalo denný kontakt, matka mala účasť na ich rodinnom živote spolu s jeho manželkou, mala spoločné programy s nimi a ich maloletým synom, vzájomne si poskytovali podporu a pomoc. Úmyselné protiprávne konanie žalovaného mu spôsobilo utrpenie, bolesť, zúfalstvo a šok zo straty

blízkej osoby, čím došlo k zásahu do jeho osobnostného práva tak, že bola narušená celistvosť jeho rodiny, keď bolo zasiahnuté do jeho súkromného a rodinného života. Následky konania žalovaného sú trvalé a neodstrániteľné, jeho ochudobnenie v citovej oblasti je nenapraviteľné, došlo k závažnej ujme spočívajúcej v strate milovanej matky, čím je do budúcnosti ochudobnený o rodinný život a zároveň smrťou matky stratil jej lásku a spoločne prežívanú radosť. Nečakaným a šokujúcim úmrtím jeho matky došlo k závažnému zásahu do jeho práva na ochranu osobnosti spočívajúceho v obmedzení jeho súkromného a rodinného života tak zásadným spôsobom, že žiadna z morálnych foriem zadost'učinenia, vrátane trestného konania, nie je postačujúca. V dôsledku násilného úmrtia matky je dlhodobo práceneschopný, nemôže vykonávať svoju podnikateľskú činnosť v oblasti medicíny, čo sa odrazilo na znížení jeho príjmov a životnej úrovni jeho rodiny. Objektívne existuje ujma na jeho strane spočívajúca vo vzniknutej traume a iných negatívnych následkoch v dôsledku protiprávneho úkonu, za ktorý je zodpovedný žalovaný. V danom prípade nie je postačujúce primerané zadost'učinenie podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka a s poukazom na extrémne špecifické okolnosti smrti požaduje sumu 50.000 eur ako primeranú výšku nemajetkovej ujmy.

2. Súd prvej inštancie rozhodnutie odôvodnil ustanoveniami čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov, čl. 15 ods. 1, čl. 19 ods. 1, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 10 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, § 11, § 13 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 420 ods. 1, § 853 Občianskeho zákonníka, § 164, § 193 CSP. Návrh žalovaného na prerušenie konania do skončenia konaní vedených na Okresnom súde Bratislava III. pod sp. zn. 12C/245/2014 a sp. zn. 12C/39/2014, ktorých výsledok bude mať dopad na majetkovú situáciu žalovaného zamietol z dôvodu, že pre posúdenie dôvodnosti a výšky nároku žalobcu nie sú závery súdov významné. Vo veci samej vykonal dokazovanie výsluchom sporových strán, svedkov, oboznámením sa s listinnými dôkazmi založenými v spise, spisom Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 3Tk/1/2016, ako aj ostatným spisovým materiálom a zistil, že právny základ nároku medzi stranami sporný nebol a neoprávnený protiprávny zásah do práva na ochranu osobnosti žalobcu je daný. Súd ho mal preukázaný právoplatným rozhodnutím vydaným v trestnom konaní (podľa § 193 CSP ním viazaný), keď žalovaný bol uznaný vinným z obzvlášť závažného zločinu vraždy, ktorého obeťou bola matka žalobcu a stará matka žalovaného. Konštatoval, že do práva žalobcu na ochranu osobnosti bolo zasiahnuté ako najbližšieho rodinného príslušníka, a takto vzniknutá trauma je za daných okolností prakticky neodstrániteľná. I napriek tomu dospel k záveru, že nárok žalobcu na priznanie morálneho zadost'učinenia vo forme písomného ospravedlnenia nie je daný a ani dôvodný. Poukázal na trestné konanie, v ktorom pri ukladaní trestu súd prihliadol na ospravedlnenie listom z 30. augusta 2015 a že žalovaný trestný čin úprimne ľutuje. Námietky žalobcu, že žalovaný podal trestné oznámenia na žalobcu, že ospravedlnenie bolo len v trestnom konaní a aj deklaráciu ochoty žalovaného sa ospravedlniť v priebehu tohto konania, že žalovaný nemyslel úprimne a vážne, súd vyhodnotil ako nedôvodné, a s poukazom na vyššie uvedené posúdenie ospravedlnenia a vyjadrenia úprimnej ľutosti v trestnom konaní. Súd však dospel k záveru, že žalobcovi príslúcha právo na náhradu nemajetkovej ujmy (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka), vyhodnotiac postup podľa § 13 ods. 1 Občianskeho zákonníka za nepostačujúci, a ani nie dosť dobre možný vzhľadom na nezvratnosť situácie (smrť), keď nie je možné domáhať sa, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu osobnosti, ani aby sa odstránili následky týchto zásahov. Pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy vyhodnotil súd písomné vyjadrenie žalobcu, ktoré bolo predložené v tomto konaní a zhodne aj v trestnom konaní, výpoveď žalobcu ohľadne týrania matky žalovaným, okolností predaja domu na E. a jeho darovania, ktoré bolo vyhodnotené ako nedôveryhodné a vyvrátené už v trestnom konaní. Vo vzťahu k písomným vyjadreniam matky žalobcu súd v trestnej veci uzavrel, že nemajú takmer žiadnu výpovednú hodnotu o skutočnom postoji a správaní sa žalovaného k matke žalobcu, a to aj s prihliadnutím na výpovede svedkov, z ktorých možno odôvodnene usudzovať na to, že tieto boli skutočne dôsledkom vplyvu a nátlaku žalobcu na matku, ktorých cieľom bolo podložiť návrh na konanie vo veci vrátenia daru. Ohľadne okolností predaja domu a vrátenia daru bolo rovnako v trestnom konaní vyvrátené tvrdenie žalobcu ako poškodeného, že žalovaný sa snažil predat' dom na E. ul. č. XX v V. bez vedomia nebohej. Súd vychádzal z toho, že svedkami bolo preukázané, že žalobca trpí PTSP, mal s nebohrou matkou vytvorené rodinné väzby, ktorých zvýšenú intenzitu nemal preukázanú výsluchmi svedkov, vyhodnotil ju ako typovo neutrálnu. Mal za to, že skutok zasiahol žalobcu aj v spoločenskej a pracovnej sfére, avšak nie v rozsahu, ktorý by odôvodňoval

priznanie náhrady vo zvýšenej výške a žalovanej sume. Žalobca okrem krátkodobého výpadku príjmu bezprostredne po tragickej udalosti dosahoval rovnaký príjem ako pred ňou, čo je zrejmé z lustrácie Sociálnej poisťovne. Nedošlo ani k zníženiu tržieb v spoločnosti žalobcu (s.r.o.), prostredníctvom, ktorej poskytoval zdravotnú starostlivosť. V konaní bolo preukázané, že žalobca sa opakovane zdržiava v zahraničí, iný účel svojho pobytu ako dovolenka nijak nezdôvodnil, aj po skutku nadväzuje kontakty s (novými) ľuďmi, i keď je nepochybné a nerozporovateľné, že kvalita vzťahov je alebo môže byť odlišná. Prihliadol na to, že žalovaný bol za spáchaný trestný čin právoplatne odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní 13 rokov a že spáchal skutok v afekte. Súd dospel k záveru, že satisfakcia v podobe právoplatného odsúdenia žalovaného a v podobe ospravedlnenia sa žalovaného a vyjadrením ľútosti (ktorú súd konajúci v trestnej veci zohľadnil aj pri ukladaní trestu ako poľahčujúcu okolnosť), je takým zadostučinením pre žalobcu ako subjektu, na strane ktorého došlo k zásahu do jeho práva na ochranu osobnosti (práva na súkromie, resp. práva na rodinný život), ktorá čiastočne zmierňuje vzniknutá nemajetková ujma a odôvodňuje priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 18.000 eur a neodôvodňuje jej priznanej nad tento rozsah vo výške požadovanej žalobcom (50.000 eur). Na podporu svojich záverov ohľadne primeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy poukázal na výšku náhrad priznávaných súdmi v iných obdobných prípadoch. O trovách konania rozhodol súd podľa § 255 ods. 1 a 2 CSP.

3. Na odvolanie žalobcu a žalovaného Krajský súd v Bratislave (ďalej len „odvolací“) rozsudkom z 27. októbra 2021 č. k. 15Co/129/2020-773 rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku II., ktorým žalobu v časti uloženia povinnosti žalovanému písomne sa ospravedlniť žalobcovi zamietol, potvrdil; vo výroku III., ktorým uložil žalovanému povinnosť nahradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu v sume 18.000 eur, v lehote troch dní od právoplatnosti rozsudku, zmenil tak, že žalobu, zamietol; vo výroku IV., ktorým žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania, zmenil tak, že žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3.1. Odvolací súd po zopakovaní a doplnení dokazovania (oboznámením žaloby, správ z psychiatrickej ambulancie Sveta zdravia zo dňa 14. septembra 2017, 25. júna 2019 a 22. októbra 2019, rozsudkom Okresného súdu Bratislava I z 27. apríla 2016, sp. zn. 3Tk/1/2016, kópiou listu žalovaného zo dňa 30. augusta 2015 a podacím lístkom adresovaným žalobcovi, napadnutým rozhodnutím, odvolaním žalobcu a vyjadreniami žalovaného, vyjadreniami žalobcu k vyjadreniu) zistil, že odvolanie žalobcu dôvodné nie je a odvolanie žalovaného je dôvodné.

3.2. Poukázal na to, že súd prvej inštancie na základe vykonaného dokazovania dospel k správnym skutkovým zisteniam a vec správne právne posúdil v časti nároku žalobcu, ktorým sa domáhal voči žalovanému písomného ospravedlnenia a stotožnil sa s argumentáciou súdu prvej inštancie uvedenej v bode 72. odôvodnenia napadnutého rozsudku. Nesúhlasil s odvolacou námietkou žalobcu, že rozhodnutie vychádzalo z listín a čiastkových výpovedí z odôvodnenia trestného rozsudku, pretože súd pri posudzovaní tohto nároku náležite prihliadol na obsah trestného spisu (ako dôkaz navrhnutý stranami), nakoľko súvisel s predmetom konania. Odvoláciu námietku žalobcu, že mu nebol žiadny list doručený, ani predložený ako dôkaz v tomto konaní, považuje odvolací súd rovnako za nedôvodnú, žalobca si list žalovaného zo dňa 30. augusta 2015, v ktorom bolo obsiahnuté jeho ospravedlnenie sa za predmetný čin neprevzal, čo nemôže byť na ťarchu žalovaného, taktiež ani to, že nebol predložený ako dôkaz v tomto konaní. Trestný spis bol pripojený ako dôkaz, žalobca sa trestného konania zúčastňoval ako poškodený, takže mal dostatok času sa s týmto listom oboznámiť. Odvolací súd dodáva, že žalovaný zaslal list už po dvoch mesiacoch od spáchania trestného činu vraždy, ktorý úprimne oľutoval, čím sa žalobcovi ospravedlnil za svoje protiprávne konanie.

3.3. V ďalšom mal odvolací súd za to, že prvoinštančný súd pri posudzovaní nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy dospel na základe vykonaných dôkazov k správnym skutkovým zisteniam, z ktorých však vyvodil nesprávny záver, je názoru, že žalobca v danom prípade nemá nárok na náhradu nemajetkovej ujmy. V bode 19. svojho rozhodnutia odvolací súd uvádza, že žalobca bol oprávnený podať žalobu na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, ale vzniká otázka motívu jeho počínania, nakoľko žalobca je otcom žalovaného a preto by mal vo vzťahu k žalovanému, s prihliadnutím ako sa správal po spáchaní trestného činu (zaslal mu ospravedlnenie), prehodnotiť svoj vzťah k žalovanému ako synovi a snažiť sa o zlepšenie. Odvolací súd má za to, že na konkrétny prípad je

potrebné použitie ustanovenia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V bode 21. rozhodnutia zhodne s názorom súdu prvej inštancie poukazuje na to, že tragická strata žalobcu spôsobená vraždou jeho matky je nenahraditeľná a zasiahla do práva na súkromie žalobcu. Dodáva, že pre priznanie peňažného zadosťučinenia musia byť splnené dve kumulatívne podmienky: 1. morálne zadosťučinenie nie je v konkrétnom prípade postačujúce, 2. neoprávneným zásahom došlo k zníženiu dôstojnosti fyzickej osoby alebo jej vážnosti v spoločnosti v značnej miere. Zároveň pri určení peňažnej satisfakcie (§ 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka) treba prihliadnuť na zadosťučinenie, ktoré poškodený dostal (prípadne má dostať) podľa ustanovenia § 13 ods. 1. V danom prípade podľa odvolacieho súdu ani jedna z vyššie uvedených podmienok splnená nebola. Žalovaný poskytol žalobcovi morálne zadosťučinenie vo forme listu ešte pred podaním tejto žaloby, v ktorom vyjadril úprimnú ľútosť, čo konštatoval aj prokurátor v trestnom konaní (bod 73. odôvodnenia napadnutého rozsudku), takže prejavil snahu zabezpečiť mu zadosťučinenie za svoje protiprávne konanie. Preto má odvolací súd aj s ohľadom na vyššie uvedené dôvody (bod 19. rozhodnutia odvolacieho súdu) za to, že morálne zadosťučinenie žalovaného poskytnuté žalobcovi (list zo dňa 30. augusta 2015, úprimná ľútosť) je tomto konkrétnom prípade postačujúce. Zároveň odvolací súd uvádza, že nie všetky tvrdenia žalobcu, že došlo k zníženiu jeho dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti sú pravdivé. Prvoinštančný súd sa podrobne v odôvodnení rozhodnutia zaoberal tým, ako bolo zasiahnuté žalovaným spôsobením smrti matky žalobcu do práva žalobcu na jeho rodinný život, ako aj jeho pracovné a spoločenské postavenie (body 72., 80. až 84. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia). Odvolací súd poukazuje v tejto súvislosti na to, žalobca sa stal nezamestnaný až v roku 2017, pričom spoločnosť MEDILAB s.r.o., bola zrušená od 7. septembra 2018 a žalobca v nej ako spoločník figuroval až do 1. decembra 2017 a ako konateľ do 15. februára 2018. Navyše z odôvodnenia trestného rozsudku vyplýva, že vykonanými dôkazmi, predovšetkým výsluchmi svedkov, o ktorých dôveryhodnosti nemal súd nijaký dôvod pochybovať, vyplýva výpoveď žalobcu ako absolútne nevierohodná, poznamenaná dlhodobou konfliktným, až nenávisťným (vzájomným) vzťahom so žalovaným. Odvolací súd ďalej dôvodí, že pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch sa musí prihliadnuť aj na okolnosti, za ktorých k porušeniu práva došlo a v trestnom konaní bolo preukázané, že žalovaný sa trestného činu voči svojej starej matke a matke žalobcu dopustil v afekte, po predchádzajúcej hádke so starou matkou, predtým sa rozíšiel s priateľkou, pričom v tom čase (apríl 2015) bol jeho vzťah so žalobcom už narušený. Odvolací súd preto zo všetkých uvedených dôvodov a s poukazom na ustanovenie § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, v tejto časti zmenil napadnutý výrok o náhrade nemajetkovej ujmy tak, že žalobu zamietol. Nevyhovelo ani ďalším odvolacím námietkam týkajúcich sa namietanej arbitrárnosti, nedostatočného zistenia skutkového stavu a nesprávneho právneho posúdenia.

3.4. Pretože žalovaný bol v konaní pred súdom prvej inštancie v celom rozsahu úspešný, odvolací súd zmenil rozsudok v časti náhrady trov prvostupňového konania tak, že mu priznal podľa § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 CSP nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1, § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 CSP.

4. Proti predmetnému rozsudku žalobca podal dovolanie. Dôvodil, že odvolací súd svojim nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý súdny proces (ustanovenie § 420 písm. f) CSP). V tomto smere poukázal na arbitrárnosť záverov v odôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu a jeho nesprávny procesný postup, keď:

4.1. sa stotožnil so skutkovým a právnym stavom v časti uloženia povinnosti žalovanému sa ospravedlniť tak, ako ho vyhodnotil súd prvej inštancie (bod 26.), pričom v odôvodnení neprihliadol na dôkazy vykonané v tomto konaní (napr. výpoveď zo strany žalobcu, rozsiahle svedecké výpovede), ale len v trestnom konaní a pri hodnotení dôkazov dospel k jednostranným záverom, čím porušil zásadu voľného hodnotenia dôkazov podľa § 191 CSP. K uvedenému ďalej namietal, že súd je viazaný iba výrokom, nie odôvodnením trestného rozhodnutia a uvedený postup má účinky denegatio iustitiae.

4.2. zmenil rozsudok súdu prvej inštancie v časti uloženia povinnosti žalovanému nahradiť žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 18.000 eur, keď túto zamietol a zmenu odôvodnil len s poukazom na dobré mravy (§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka), viď bod 19. rozsudku odvolacieho súdu. V tejto súvislosti dovolaateľ uviedol, že pokiaľ odvolací súd nevyzval strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili, porušil ustanovenie § 382 CSP. Poukázal na odôvodnenie rozhodnutia, kde odvolací súd

rozporne uvádza, že žalobca bol oprávnený podať žalobu na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, ale vzniká otázka motívu jeho počínania, nakoľko je žalobca otcom žalovaného (bod 19.), pričom v bode 17. rozsudku uvádza: „takto vzniknutá je zo života žalobcu za daných okolností prakticky neodstrániteľná.“ Pokiaľ teda odvolací súd žalobcovi žiadnu náhradu nemajetkovej ujmy na rozdiel od súdu prvej inštancie (ktorý dospel k právnomu záveru, že tieto podmienky splnené boli) nepriznal, žalobca považuje odôvodnenie, uvedené v bode 22. rozsudku: „Preto má odvolací súd za to, že v danom prípade s odkazom na dôvody uvedené v bode 19. odôvodnenia tohto rozsudku, morálne zadost'učinenie žalovaného poskytnuté žalobcovi (list zo dňa 30.8.2015, úprimná ľútosť) je v tomto konkrétnom prípade postačujúce“, za nedostatočné. V bode 20. rozsudku pritom odvolací súd uvádza: „Prvoinštančný súd pri posudzovaní nárokov žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy dospel na základe vykonaných dôkazov k správnym skutkovým zisteniam.“ S uvedeným žalobca nesúhlasí, nakoľko sa s ospravedlnením oboznámil len čítaním trestného spisu (čo považuje za arbitrárne) a ospravedlnenie, ktoré mu malo byť zaslané, neviduje. Preto skutkové zistenie nemá oporu vo vykonanom dokazovaní, a odvolací súd dospel k nesprávnemu právnomu záveru.

4.3. V ďalšom namieta porušenie princípu rovnosti zbraní, ktoré vidí zvyhodňovaním na strane žalovaného: „V už spomínanom trestnom konaní bolo preukázané, že žalovaný sa trestného činu voči svojej starej matke a matke žalobcu dopustil v afekte, po predchádzajúcej hádke so starou matkou, ktorá sa nevhodne vyjadrila na adresu jeho nebohej matky, tesne pred tým sa rozišiel s priateľkou, pričom v tom čase (apríl 2015) bol jeho vzťah so žalobcom ako otcom už narušený“ (bod 24), neprihliadol na ďalšie listinné dôkazy, že babku ohrozoval, vyhádzal nábytok...atď.

5. Žalovaný v písomnom vyjadrení k dovolaniu ho žiadal odmietnuť ako neprípustné.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. a) CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f) CSP), ale aj dôvodné (§ 431 ods. 1 CSP).

7. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

9. Žalobca prípustnosť dovolania vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, keď namietať nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov aj s poukazom na účinky denegatio iustitiae, porušenie princípu rovnosti zbraní. V ďalšom namietať aj nesprávny procesný postup odvolacieho súdu, ktorým porušil ustanovenie § 382 CSP. V dovolaní poukázal na to, že súd prvej inštancie žalobcovi čiastočne priznal uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy s právnym záverom, že pre jeho čiastočné priznanie boli splnené podmienky uvedené v ustanovení § 13 ods. 2 OZ, vyhodnotiac postup podľa § 13 ods. 1 OZ ako nepostačujúci. Odvolací súd však žalobcovi svojím rozhodnutím žiaden nárok na náhradu nemajetkovej ujmy nepriznal, s použitím novej argumentácie, ku ktorej sa žalobca nemal možnosť vyjadriť. Dospel k právnomu záveru, že podmienky pre priznanie nároku podľa § 13 ods. 2 OZ u žalobcu splnené nie sú, s odkazom na ustanovenie § 3 ods. 1 OZ a výsledky vykonaného dokazovania, keď mal za to, že k primeranému zadost'učineniu (morálnemu) u žalobcu už došlo.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

11. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26., 5Cdo/57/2019, bod 9., 10.) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

12. Ústava v čl. 46 ods. 1 zaručuje každému možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prípadne u iného orgánu). Podmienkou však je, že sa tak musí stať „stanoveným postupom“. Stanoveným postupom teda sú (v ich samotnom základe) i pravidlá vymedzujúce možnú zmenu právneho posúdenia veci odvolacím súdom, oproti posúdeniu súdom prvej inštancie.

13. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

14. Podľa § 382 CSP ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Citované zákonné ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

15. Súčasťou práva na spravodlivý proces je aj zásada, v zmysle ktorej vydaniu každého (meritórneho) rozhodnutia súdu musí predchádzať zákonné konanie (fair proces), t. j. taký postup súdu, v ktorom je zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov. Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva Civilný sporový poriadok strane procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcim. Ide o procesné práva, ktoré môže strana uplatniť nielen v konaní na súde prvej inštancie, ale aj v odvolacom konaní. Realizácia týchto práv v odvolacom konaní je však znemožnená, ak odvolací súd svoje rozhodnutie založí na právnych záveroch vychádzajúcich zo skutočností, s ktorými sa prvoinštančný súd vo svojom rozhodnutí osobitne nezaoberal a ku ktorým sa neúspešný žalobca nevyjadroval, pretože k tomu nemal dôvod.

16. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné.

17. Najvyšší súd v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 OSP (teraz § 382 CSP), aby sa vyjadrili k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ OSP (teraz § 420 písm. f) CSP). Súčasne podľa recentnej judikatúry platí, že nejde o postup odvolacieho súdu v rozpore s ustanovením § 382 CSP, ak bez výzvy stranám sporu použije vo svojom rozhodnutí iné ustanovenie právneho predpisu, ako súd prvej inštancie, ak už bolo predmetné ustanovenie aplikované v skoršom štádiu konania, alebo ak jeho možná aplikácia bola posudzovaná v predchádzajúcom kasačnom rozhodnutí odvolacieho súdu. To platí aj v prípade, že pri svojom rozhodovaní odvolací súd použil iné ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu ako súd prvej inštancie, pričom sa jeho aplikácie v ktoromkoľvek štádiu sporu domáhala strana sporu a zároveň druhá strana mala procesnú možnosť sa k jeho použitiu vyjadriť (R 48/2020).

18. Z vyššie uvedeného tiež vyplýva, že ak odvolací súd chce zmeniť rozhodnutie súdu prvej inštancie, spočíva predvídateľnosť jeho rozhodnutia v tom, že vopred oznámi (avizuje) stranám svoj odlišný právny názor a dá i príležitosť sa k tomuto názoru vyjadriť. Strany tak vedia, že odvolací súd bude na vec nazeráť inak a môžu tomu prispôsobiť svoje právne a skutkové námietky. Nutnosť sprístupnenia odlišného právneho názoru stranám vyplýva aj z faktu, že odvolateľ svojím odvolaním brojí proti určitému skutkovému stavu a jeho právnomu posúdeniu, ako k nemu dospel súd prvej inštancie a odvolateľova protistrana sa potom vyjadruje k argumentácii obsiahnutej v odvolaní. Argumentácia odvolateľa i jeho protistrany sa teda vzťahuje k napadnutému prvoinstančnému rozhodnutiu, pričom žiadny z nich v čase, keď podáva odvolanie alebo vyjadrenie k odvolaniu, nemôže predpokladať, či odvolací súd zaujme iný právny názor, akú bude mať tento názor podobu a aké skutkové a právne dôvody by z hľadiska tohto odlišného právneho názoru mali byť relevantné.

19. Pre zákonné podmienky aplikácie ustanovenia § 382 CSP platí, že právnym predpisom (zákonným ustanovením), ktorý pri doterajšom rozhodovaní nebol použitý, je právny predpis (zákonné ustanovenie), o ktorého výklad a použitie nežiadala v priebehu konania žiadna zo sporových strán (t. j. ani odvolateľ v podanom odvolaní). V prípade, že odvolací súd má v intencii zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie, je podľa názoru dovolacieho súdu nevyhnutné, aby poučil strany odvolacieho konania, že zistený skutkový stav môže byť právne posúdený okrem použitej právnej normy, aj použitím ďalších právnych noriem, než o ktorých konal a rozhodoval súd prvej inštancie a ktoré tento priamo neaplikoval. Uvedené platí obzvlášť v situácii, keď odvolací súd použil ďalšie zákonné ustanovenia právneho predpisu oproti súdu prvej inštancie, ktoré pre meritórne posúdenie veci v spojení s použitou „základnou“ normou považoval za relevantné (kľúčové), ale ich aplikácie sa protistrana v žiadnom štádiu sporu nedomáhala a strana úspešná v prvej inštancii nemala procesnú možnosť sa k ich použitiu vyjadriť.

20. Zo spisu vyplýva, že odvolací súd dospel k odlišnému právnomu záveru, že nie sú naplnené podmienky na priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy (§ 13 ods. 2 OZ), ktoré odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 3 ods. 1 OZ a výsledky vykonaného dokazovania po tom, čo sám dokazovanie doplnil. Aj s poukazom na ustanovenie § 3 ods. 1 OZ konštatoval, že žalobcovi už bolo poskytnuté morálne zadosťučinenie, ktoré je v tomto prípade postačujúce.

21. So zreteľom na priebeh a výsledky konania na súde prvej inštancie, najmä jeho skutkové zistenia, odvolanie žalobcu a žalovaného, bolo legitímne očakávanie žalobcu, že v odvolacom konaní budú prerokovávané len otázky, týkajúce sa primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy, ktorej dôvodnosť priznania podľa § 13 ods. 2 OZ vyslovil súd prvej inštancie. Ani nariadenie pojednávania odvolacím súdom a zopakovanie dokazovania nezabavuje odvolací súd povinnosti oznámiť stranám iné právne posúdenie veci, ktorý musí zmysluplne vysvetliť svoj právny odklon a predostrieť svoje konkurujúce úvahy. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvej inštancie, bolo žalovanému odňaté právo namietať správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštančne vyššom súde. Odvolací súd vyvodil svoj (iný) právny záver zo skutočností, ktoré súd prvej

inštancie výslovne právne neposudzoval, resp. nevyhodnotil v neprospech žalobcu, ktorý preto v odvolacom konaní nemal dôvod namietat' a zdôvodňovať prípadné nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom ohľadne nenaplnenia podmienok pre priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, aj pre konanie žalobcu v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 ods. 1 OZ) tak, ako to vyhodnotil odvolací súd.

22. Z vyjadrenia žalovaného k odvolaniu žalobcu (č. l. 675 spisu), odvolania žalovaného (č. l. 624 spisu), vyjadrenia žalovaného k vyjadreniu žalobcu k jeho odvolaniu (č. l. 702 spisu), vyjadrenia žalovaného (č. l. 726 spisu), ani zo zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom (č. l. 766 spisu) pritom nevyplyva, že by mal žalobca priestor vyjadriť sa postupom podľa § 382 CSP k nožnej aplikácii ustanovenia § 3 ods. 1 OZ a k právnemu záveru o nesplnení podmienok pre priznanie nároku na náhradu nemajetkovej ujmy.

23. Odvolací súd bez doručenia výzvy stranám sporu, teda bez splnenia osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti o tom, že zistený skutkový stav mieni právne posudzovať okrem použitých právnych noriem aj použitím ustanovenia § 3 ods. 1 OZ, ktoré súd prvej inštancie neaplikoval, pričom založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch než súd prvej inštancie (odlišným výkladom a aplikáciou toho istého ust. § 13 ods. 2 OZ), malo zásadný a podstatný vplyv na rozhodnutie o predmete sporu a žalobcovi bolo zamedzené, aby svojou procesnou aktivitou rozšíril (spresnil) svoju argumentáciu slúžiacu na efektívnu procesnú obranu. Týmto nesprávnym procesným postupom odvolací súd znemožnil žalobcovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a žalobca opodstatnene namietal dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP.

24. Keďže v konaní odvolacieho súdu došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f) CSP, ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu sa najvyšší súd nezaoberal ďalšími dovolacími námietkami (nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov aj s poukazom na účinky denegatio iustitiae, porušenie princípu rovnosti zbraní).

25. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

26. O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v novom rozhodnutí vo veci samej (§ 453 ods. 3 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.